„БРАНИК“ ИЗЛАЗИ
пет пута на недељу.

ПРЕТПЛАТА и ОГЛАСИ
шаљу се на администрацију.
А РУКОПИСИ
уредништву „Браника“ у Нови Сад

Рукописи се не враћају.

Ванредно издање.

БРАНИК

ЦЕНА ЈЕ „БРАНИКУ“

	За Угарску Србију, Црну Гору и др. стране земље		
на годину	К 34·—	46·—	дин.
на по године	К 17·—	23·—	„
на чет. „	К 8·50	11.50	„

Поједини бројеви стају 12 потура

ОГЛАСИ
рачунају се 10 пот. од реда ситних слов.

Уредништво и администрација „Браника“ налази се у кући А. Пајевића у Дунавској ул. бр. 36.

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ СЛОБОДОУМНЕ СТРАНКЕ.

Бр. 222 | У Новом Саду, у четвртак 1. (14.) новембра 1912. | Година XXVIII

РАТ
за ослобођење хришћана у Турској.

— Судбоносни закључци у будимском двору. — Опасност европског рата. — Догађаји на бојиштима. —

Кад човек чита оне бечке и пештанске листове, који стоје у најтешњој вези са бечким Балплацом, морао би се згранути на онај цинизам, на онај *поганлук*, којим запајају сваки свој ред у расматрању односа наше монархије према Србији, па у пренемагању за „обезоружани“ (!) арбанаски народ! Преко ноћ су наједаред пронађени неки „животни интереси“ наше монархије тамо, где сада хришћанско оружје чисти некрст из Европе. Ти „животни интереси“ су обична трговина са слободом хришћанских народа на Балкану, јер Бечу Босна и Херцеговина још није довољна накнада за изгубљену Ломбардију и Венецију.

Да је „слободан *трговачки* пут до Солуна“, о ком непрестано пишу рогови бечког Балплаца, само *глуп изговор*, види се по том, што су Голуховски и Ерентал аустро-угарску монархију били оградили кинеским зидом према увозу из Србије. Та два типа су *раскинули велике трговачке везе Аустро-Угарске са Србијом* и тиме су **грозно оштетили** своју рођену монархију, јер је „верна“ савезница Аустро-Угарске, *Немачка*, својом трговином одмах заузела у Србији место, које је аустро-угарска трговина тако лудо изгубила. Али данашње „мудре“ главе у Бечу се ипак не устручавају, да говоре о неким „животним интересима“ монархије на Балкану!

А оно је управо *безобразлук*, кад бечка штампа (на пр. најновији број „Н. Ф. Пресе“), трабуња, да је *Турска разоружала Арнауте!!* Јер — вели — да тога није, Срби би у Арнаутлуку прошли као оно војска цара Наполеона I. с тиролским сељацима. Цео свет, а најбоље бечка штампа зна, да су *Арнаути* у садашњем рату *изврсно били наоружани*, а зна се и то, **ко** је тако изврсно наоружао те дивљаке, да се бију против Срба. Вара се бечка те́та, ако држи, да је Европа тако глупа, па да верује, да су Арнаути питоми јагњци, које треба Аустрија да заштити од »српских вукова«, који бајаги хоће „питоме“ Арнауте да угуше.

И једног *баука* избацила је јуче »Н. Сл. Преса«. У почетку свог уводног чланка у бр. 17.322. вели она:

»Знаменити закључци донесени су у будимском краљевском двору. Тек будући нараштаји ће из државних списа, који су скривени од садашњице, дознати, шта су казали саветници цареви у овој тешкој кризи, која захвата целу Европу, какав део одговорности пада на сваког од њих и какав је био исход политици, чије почетке монархијино становништво с пуно бриге прати.«

Ти „знаменити закључци“ треба да буду баук за Србију, којој одмах за тим лукава бечка папирната лија подваљује, како не треба да се „понизи до вазала Русијина“. Та бечка прича о „вазалству Русији“ могла је упалити код краља Милана, али данас — протрч', зече!

Са бојишта доносимо данас ове вести:

Српско-турски рат.

— Последњи бојеви. —

Г. Ђорђе Генчић, бивши министар, јавља београдској „Трибуни“ ово:

Бој око Прилепа имао је за остатак турске војске, како се сада утврдило, исте последице, као и бој код Кумвнова за главну турску силу. Турци су, изгледа, овде дали последњу своју битку на македонском бојишту, у место код Битоља. Турака је било *преко тридесет хиљада* под командом *Кара-Саид* паше и *Ниази-беја*, прослављеног јунака младотурске револуције. Турске позиције биле су просто неприступне. На висовима од преко 1200 метара. Доминирале су излаз на клисуре пред самим Прилепом.

Задатак наших трупа био је веома тежак. Пешадија се морала провлачити кроз клисуру у малим одредима. При излазу из клисуре била је одмах изложена страховитој унакрсној артиљеријској и пушчаној ватри. Али знајући, да је иза турских позиција Прилеп, поносни град Краљевића Марка, српски пешаци без страха и колебања кретали су се кроз бришуће пространство, освајајући једну за другом стрме литице, које воде турским позицијама и остављајући за собом пуно мртвих и рањених другова.

Пред вече, после јуначких, диновских напора, **турске позиције беху на јуриш освојене.** Турци у дивљем бегству одступили су Битољу. То је јединствен пример, можда први у модерном ратовању, да пешадија сама без помоћи артиљерије разбије три пута јачег непријатеља и истера га из утврђеног положаја, заштићеног јаком артиљеријом и јединственим природним препонама. Хвала нека је српским јуначким пешацима, слава нека је оним неумрлим друговима њиховим, који на домаку Маркова Прилепа положише животе своје и историју српску обогатише једном новом сјајном тековином.

*

Сутрадан после овог страховитог пораза Турака, коњица наша, под командом кнеза Арсена, предузела је гоњење разбијених Турака, који су се били заустави̇ли код Новог Селења и Алинца, на пола пута између Прилепа и Битоља. Одмах је отпочела упорна борба, потпомогнута својим артиљеријама и пристиглим одредима пешадије, коњица је разбила Турке, који су у нереду наставили бегство ка Битољу.

*

Део турске војске одступивши из Скопља преко Тетова и Гостивара, немајући ваљда даље куда, појавио се 23. октобра изненада код Кичева у јачини око двадесет табора и предузео офанзиву. Дочекани јуначки једним делом коњице и пешадијом, која је ударила с бока, Турци су, разбијени, бежали у правцу Дибра оставивши на бојишту масу мртвих и рањених и сав свој убојни материјал.

*

Српска армија ђенерала *Степановића*, тимочка дивизија првог и дунавска дивизија другог позива, већ су код Једрена заузеле одговарајуће положаје, да раме уз раме, са сјајном бугарском војском, бију страшни последњи бој са вековним душманином.

И бугарска и српска војска су на домаку Цариграда тамо, где погледе своје управља данас цео образовани свет.

— О боју код Кичева. —

Скопље, 30. X. (12. XI.)

Борбу код Кичева организовао је био на своју руку чувени тетовски паша *Мемед*, један од највиђенијих и најбогатијих арнаутских вођа. Он је прикупио што је могао Арнаута из целог тога краја. *Феши* паша, чији се траг после кумановског пораза одједном налази код Кичева, није био особито расположен, да се опет мери са Србима, али је на претње Мемед пашине морао оставити и редовне трупе турске под вођство Мемед пашино и у ствари је Мемед паша, који држи притиснуте најбоље и грдне просторије од Тетова до Кичева, ту бранио своје господство, јер је био уверен, да ће се после заузећа тих крајева те земље вратити правим сопственицима Хришћанима. Борба, се дакле водила само на наваљивање једног човека, иако је и војска а нарочито становништво под вођством српског митрополита *Варнаве* тражило, да се од борбе одустане и варош преда. Борба се водила на висинама Осол, Махмудвозе, Бачачи и Дренково.

Са српске стране била су у борби ангажована два пука моравске дивизије другог позива, коју је водио пуковник *Недић*. Борба у којој је врло живо учествовала и наша артиљерија а и турска, трајала је од 3 часа ујутро до 2 часа по подне. Сви су официри и војници чинили као и увек своју дужност борећи се као лавови противу знатно јачега непријатеља, који се нарочито био добро учтврстио при улазу у варош. Командант трећег пука *Стефановић*, па капетан *Пауновић*, који је управљао IV. батаљоном трећег пука, као и поручници тога батаљона: *Радовановић* и Милан *Ђорђевић*, који су се већ на Мрдару одликовали, и овом су приликом показали особиту при себност и жестоким нападом на центар турске војске помогли решењу битке.

Улаз наше војске у Кичево био је величанствен. Свеколико становништво, и хришћанско и мухамеданско, које је у грдном страху провело последње дане, дочекало је наше трупе са ретким одушевљењем и мухамеданци се одмах понудили да их снабдевају свим, што је потребно.

Ми смо ту задобили око 8000 пушака и грдну муницију, коју су Турци у своме бегству немилице бацали. Турака је мртвих и рањених 1200, наших на 300.

— Веселје у Призрену. —

Урошевац, 30. X. (12. XI.)

У Призрену непрекидно траје народно веселје. Многи, који целога века нису због Арнаута смели да се макну изван вароши, сада хитају на околне брежуљке, да се сити нагледају и науживају лепоте свог Призрена. Сви се такмиче у љубазности при дочеку наших официра и војника.

— Дојран и Битољ. —

Скопље, 28. X. (10. XI.)

Извештач »Трибуне« г. *Генчић* јавља:

Наша војска заузела је прекјуче Дојран на прузи Солун—Дедеагач. На тај начин сви железнички путови бивше европске Турске находе се у рукама савезничких војски.

Присуство српске војске у Дојрану и Битољу принудило је солунску турску војску, састављену из солунског гарнизона и делова скопљанске турске војске, да се предаду без боја Грцима, заједно са вароши, пошто им је пресечен пут за одступање.

— Грчки генерал код краља Петра. —

Скопље, 30. X. (12. XI.)

Грчки генерал Александер *Сузо*, ванредни војни изасланик, стигао је и био примљен од Њ. В. Краља. Генерал је уверен, да ће грчке трупе, које су дошле у Солун, одмах поћи у помоћ и бугарским трупама код Чаталџе и војсци, која је посела Битољ. По веровању генерала Сузо Грци су имали код Солуна 80 хиљада људи

Бугарско-турски рат.

— Под Једренима. —

Петроградском „Н. Времену“ телеграфишу из Софије: «На македонском бојишту српска војска је већ свршила своје операције, а то се види већ и из тога, што је пре четири дана, поред армије генерала Степановића, отишла и српска моравска дивизија под Једрене“.

— Башибозуци око Једрена. —

Софија, 30. X. (12. XI.)

Јављају о појави башибозучких чета у извесним селима једренског вилајета. Бугарске власти предузеле су мере за осигурање јавног реда. Главни стан бугарске војске отишао је из Старе Загоре.

— Бугари на Чаталџи. —

Лондон, 30. X. (12. XI.)

„Тајмс“ је добио извештај из бугарског главног стана, да су *бугарске трупе поселе осам утврђења на линији Чаталџе.* Остало је још непоседнуто шест утврђења и онда је отворен пут до под сам Цариград.

— Два једренска утврђења пала. —

Софија, 30. X. (12. XI.)

Два *најважнија једренска утврђења*, 135 метара високо утврђење Карталтепе и Папазтепе, заузета су у суботу. Помоћу артиљерије Турци су одавде истерани и оставили су на бојном пољу *1000 мртвих.* После овога може се сматрати да су *Турци изгубили Једрене.*

Софија, 30. X. (12. XI.)

Турци су се из утврђења Карталтепе и Папазтепе повукли на утврђење Белшитепе. Према званичним извештајима борба се водила три дана и три ноћи узастопце. У борби је учествовала поред бугарске и српска војска.

— На Цариград. —

Страним листовима јављају из Софије, да се *под Једренима налази* **80.000 српских војника** и да међу бугарским трупама, које крећу на Цариград, има и *30—40 000 српских војника.*

Црногорско-турски рат.

— Бомбардовање Скадра. —

Ријека Црнојевића, 30. X. (12. XI.)

Опсадна артиљерија продужила је јуче бомбардовање Скадра Извештаји, који су стигли, гласе, да је страшна паника овладала становницима Скадра. Католици су се склонили у католичку саборну цркву, где се је већ раније склонио владика. И при најбољој вољи, црногорској артиљерији није могуће да поштеди јавна здања, јер је нишањење тобџијама отежано природом земљишта. Животне намирнице у Скадру су претерано скупе. Француски конзул у Скадру добио је налог да са француским поданицима изађе из Скадра.

— Краљеве речи. —

Ријека, 30. X. (12. IX.)

Краљ је јуче примио грчког посланика, који је краљу службено саопштио заузеће Солуна. Краљ Никола загрлио је посланика и пољубив, рекав:

— „Грлећи Вас, грлим победоносну Грчку, нашу верну савезницу«.

— Тешкоће при освојању Скадра. —

Ријека, 30. X. (12. XI.)

Велико невреме са снегом, кишама и поплавама ометало је операције код Скадра. Бомбардовање Тарабоша се ипак продужава, нови транспорти рањеника овамо непрестано стижу. Ономад су **искрцани нови опсадни топови** на северо-источној обали језера. Црногорци су у искрцавању имали среће, јер да је језеро било узбуркано и да су турски топови са Тарабоша дејствовали, зло би било.

Војска показује ретку издржљивост. Ноћу не сме ложити ватру, да не би непријатељу открила положај.

У Скадру се налази преко 70 хиљада душа са војском. Држи се, да ће се варош моћи дуго држати. Бојати се поноља, ако буде узета на јуриш, пошто се не ће моћи задржати необузданост раздражених елемената.

— Скадар ће бити узет на јуриш. —

Цетиње, 30. X. (12. XI,)

У недељу је држан *ратни савет* на Ријеци Црнојевића. На савету су присуствовали краљ и сва три краљева сина. Био је присутан и генерал *Аџанацковић*, који је из Србије додељен црногорској војсци.

Чује се, да је на ратном савету решено, да — ако се Скадар још за три дана не преда после бомбардовања — црногорска војска *заузме Скадар на јуриш*. Ако дође до тога, да се Скадар заузима на јуриш, пашће доста жртава под Скадром.

— Нова управа у Пећи. —

Патријаршија, 30. X. (12. XI.)

Од уласка црногорске храбре војске у Пећ, па до данас, варошку управу у својим рукама имао је војвода *Лакић-Војводић*. За постигнут ред и дисциплину генерал *Вукотић* му је захвалио и разрешио га дужности, и за обласног управитеља пећске нахије поставио у име краљево командира Јована *Пламенца*, досадашњег вршиоца дужности обласног укравитеља на Андријевици, а за председника обласног суда Сефединбега *Махмутбеговића*, бившег председника турске општине у Пећи и команданта пећске нахије. Тако су исто постављене и све остале управе и судске власти.

Грчко-турски рат.

— Заробљени турски официри. —

Атина, 30. X. (12. XI.)

Грчки престолонаследник допустио је турским официрима солунског гарнизона, да задрже сабље на часну реч, да не ће узети учешћа у даљим борбама у садашњем рату.

— Пад Солуна. —

Атина, 30. X. (12. XI)

Јуче је пре подне за време службеног благодарења испаљен 101 топовски метак, који је огласио **заузимање Солуна**. Благодарењу су присуствовали сви министри, председник општине, општински одбор и цивилне и војне власти. Маса света одушевљено је акламовала министра-председника *Венизелоса*. Сва јавна здања су окићена. Баци пролазе улицама и певају народну химну. По свршетку благодарења општински представници били су у министарству војном, где су честитали Венизилосу, па су за тим на челу одушевљене масе света отишли пред посланства савезних балканских држава и тамо одушевљено акламовали савезнике.

Рањеници са Прилепа. — Долазак руских добровољаца.

(*Од нашег ратног извештача*).

Београд, 30. X. 1912.

Јутрос у 8 и по часова дошао је у Београд један санитетски воз са рањеницима из крвавих борби око Прилепа. Пренето је 290 војника и 13 официра, готово сви *лако* рањени.

Сви ови јунаци су рањени у великим биткама између Прилепа и Битоља, у којима су учествовали војници из II., V., VI. и XVII. пука.

Према причању ових рањеника била је *битка око Прилепа много тежа и крвавија, него код Куманова и трајала је три дана*. У овим бојевима *рањено је 1800 војника и официра* и готово сви су пренети у Врању и Ниш у болнице. Овај транспорт пошао је прекјуче из Прилепа са 700 рањеника, од којих су теже рањени остављени у ближе болнице.

Пре два дана дошао је у Београд руски кнез *Алег Е. Ф. Бернард*, поручник, са шест руских официра: Кнез *Трубецкој*, *Соколов*, *Чахов*, Апостол Николајевић *Антонијевић*, Б. *Коршези* и *Чапковски*, који су се пријавили, да као добровољци иду на српско бојиште. Они су по дозволи министра војног отпутовали у Скопље.

Преко 200 руских добровољаца задржано је у Београду, да врше болничарске дужности, пошто војна управа не ће више да шаље добровољце на ратно поље.

Бора Ст. Стапарац.

Убиство

шпанског министра-председника.

(Телеграми »Бранику«).

Мадрид, 30. октобра. (Стигао у 8¼ с. у вече.) Неки непознат човек **испалио** је **четири револверска метка** на министра-председника **Каналехаса**, који је на месту остао мртав. Атентатор је ухваћен.

Мадрид, 31. октобра. Убица министра-председника зове се Мануел **Пардина Серато**. Прошле недеље је дошао из Париза.

Очевидци веле, да је атентатор избацио неколико анархистичких узвика.

Вести из места и из народа.

Нови Сад, 31. октобра 1912.

— **Румска женска задруга за српске рањенике**. Пишу нам из Руме: Убојни крик херојских српских јунака и тешки вапаји наше рањене прекосавске браће гануше дубоко племенито српско срце по свима крајевима, где Срби живе, па ево и наше дичне и вредне одборкиње Српске Женске Задруге.

Са истинским осећајем патриотске дужности своје и сестринске љубави према браћи својој, латише се одушевљено и марно прикупљања најпотребнијих ствари, да њима одоле патњама тих херојских у борби рањених јунака.

Данас отпутоваше две одборкиње, гђе: Софија Дима и Јулијана Вилић у Београд, да предаду „Срп. Црвеном Крсту“ рубље и прилоге, које су за кратко време по Руми покупили.

Одзив ниших Румљана био је обилат. Скупљено је свега 71 кошуља, 71 пар гаћа, 45 чаршава, 24 дукера, 71 пар чарапа, толико исто ципела, осим тога џепних марамица и других ситница. Евала тим дичним Српкињама, које су своју родољубиву дужност испуниле! Нека буду уверене, да им ти борци рањеници не ће никада ту њихову сестринску помоћ заборавити.

Свети рат за ослобођење.

— Црногорци непрестано бомбардују Скадар. — Балкански рат у бечком рајхсрату. — Срби заузели Драч. — Турска моли Бугарску за мир. — Предстражни бојеви код Чаталџе. — Бегство у Цариград. —

ТЕЛЕГРАМИ

УРЕДНИШТВУ »БРАНИКА«.

Река Црнојевића, 31. октобра. Бомбардовање Скадра опет је отпочело.

Беч, 31. октобра. У јучерашњој седници заступничке куће било је због ратних догађаја жестоког сукоба између пангерманских и словенских заступника. Пангерман *Иро* пита председника, је ли вољан упозорити меродавне факторе на југословенске манифестације за победничку браћу на Балкану? Вели, да не може бити говора о општем одушевљењу у Аустрији за рат, ако хришћански социјали хоће рат против словенских држава Нека хришћански социјали иду у рат, ако га хоће, али *наше немачке сељаке нека оставе код њихова мирног посла*.

Заст. Вацлав *Клофач* (Чех) вели, да би **рат против Србије био рат против целог балканског савеза**, а отуд би могао настати европски рат. Становништво *не ће* такав рат. Словени захтевају, да њихове осећаје исто тако респектирају, као и немачке. Ми — вели — не ћемо рата против Немаца, али ни против Словена.

Београд, 31. октобра Српске трупе су — како се чује — јуче **одиста заузеле Драч**. Још нема званичне потврде о том.

Лондон, 31. октобра. Рајтеров Биро дознаје из Цариграда, да се тамо говори, како се Порта обратила управо Бугарској ради примирја.

Цариград, 31. октобра. Према вестима из сераскеријата (ратног министарства) синоћ су отпочели *бојеви* на предстражама на одбранбеној линији Чаталџе.

Силне муслиманске породице из Чорлу-а и Чаталџе *беже* и стигле су у Цариград. Њих 6000 послато је у Азију. Овде има 70.000 бегунаца.

Јуче после подне је француски адмирал у заступству 12 овде усидрених европских ратних бродова и први драгоман аустро-угарске амбасаде као заступник амбасада дошао шефу турске полиције, да се посаветују о сигурности у Цариграду, јер очајна турска руља хоће да сече странце.

НОВИЈЕ.

Београд, 30. октобра. Јуче је армија генерала Степе **Степановића**, патпомогнута од Бугара, **после крвава боја заузела** важну позицију у линији једренских утврђења.

Келн, 30. октобра. По «Келнише Цтг.“-у је последњих дана око Једрена било **жестоких бојева**. Утврђење Мареш узимали су и губили више пута Турци и Бугари, док на послетку није остало у бугарским рукама. Обострани **губитци**, а особито турски, **огромни** су.

Берлин, 30. октобра. „Берл. Тгбл.“ дознаје из Цариграда: Између турске источне војске и Бугара **бије се битка** код Черкес-кеја.

Београд, 30. октобра. Чује се, да српске трупе под генералом Живковићем продиру према Скадру, камо морају стићи кроз који дан. Надају се, да ће помоћу српске артиљерије Тарабош на послетку бити савладан и на јуриш заузет.

Управник: Др. Мих. Полит-Десанчић.
Одговорни уредник: Јанко Перић.

ОГЛАСИ

Прва и једина српска творница Јоргана

ЗОРКЕ М. МИЛИЋЕВЕ

у **НОВОМ САДУ**, житна пијаца.

Израђује сваковрсне **јоргане** и **мадраце**. Разашиље свакоме на захтев поштанским поузећем. Леп од доброг материјала израђен глотани јорган у свакој боји по цени од само К 10 па на више. Моли за многобројну наруџбину. 363 25—52

Др. Јован Савковић

отворио је

адокатску канцеларију

у **Турској Кањижи**, Hátar u. 420. у кући Стевана Ваша. 523 2—3

Оглас.

Дана 5. (18.) о. г. у 10 сати пре подне продаваћемо око 70 хекти нова

бела вина.

Дражба у манастиру. 528 1—3

Управа

манастира Привине Главе.

Дражбени оглас.

Српска православна црквена општина у Чуругу, издаје своју гостионицу код „Шајкаша“ под закуп на три године дана, почињући од 1. јануара 1913 године.

Дражба ће се одржати у »Дому српске православне црквене општине“ 18. новембра (1. децембра) о. г. у 2 сата по подне.

Исклична свота је: 1200 К.

Сваки дражбоватељ, дужан је пре лицитације 10% вадије положити.

Гостионица се издаје без намештаја.

Општина задржава себи право поверења према закупнику.

У **Чуругу**, 25. октобра (7. новембра) 1912.

Милош Доловац
председник.

Бранко Јанковић
перовођа.

2—2 522

„Из петроварадинске концесионарне трговачке школе.“

Зимски течајеви за ученике и ученице, усмени и писмени, темељито образовање за кратко време у двоструком књиговодству: за **трговину, банке** и **индустрију** даје та школа. Испити се полажу са успехом на бечкој или градачкој трг. школи. Писмене обавештаје уз прикључење пошт. марке, даје

проф. J. Mogan, Ujvidék
Futaki utcza 104.

1—3 527

Власник и издавалац: Деон. друштво Браник. Парна штампарија д. д. Браника у Н. Саду.